

Frösktickan växer på lövträd över hela landet och liknar en hästhov.

Göra eld med fnöske

Människan har vetat hur man gör upp eld i mer än hundra tusen år, kunskap som var nödvändig för att man skulle kunna bosätta sig i nordliga trakter som Sverige. Elden gav ljus, värme och möjlighet att laga mat.

Idag tänds nästan alla eldar med tändstickor. Redan från början av 1800-talet framställdes svavelstickor, men den sort som vi använder idag uppfanns först femtio år senare. Innan dess använde man sig av helt andra metoder, som gnid-, vrid- och slageld.

Tillverka fnöske

Fnöske kan tillverkas av tunt skivade fnösktickor. Ta bort det gråa, hårda ytan på toppen av fnösktickan. Därunder sitter det skikt som används för att göra fnösket. Skiva det i ett par mm tjocka skivor. Fortsätt skiva tills de underliggande rören kommer fram. Lagg skivorna över natten i björkasklut eller pottaska. (Se månadsuppslaget om Björken för recept på asklut och pottaska.) Låt skivorna torka och banka sedan fnösket mjukt med en träklubba eller gnugga och sträck med fingrarna. Riv fnösket lite i kanten så att det får en luddig yta innan det används för att fånga upp gnistor från till exempel ett eldstål.

Fnösktickan

Tickor är hårda svampar som växer på träd. Fnösktickan var tidigare en verklig nyttoart. Detta gjorde att man gärna planterade lövträd som är värd för tickan nära gårdarna.

I Danmark böjde man ner och förankrade toppen av bokträd mot marken för att de fnösktickor man senare skulle skörda inte skulle sitta så högt upp. Förutom användningen som glödfångare användes fnöske från fnösktickan som blodstillande medel på sår. Det porösa fnösket suger upp blod. Fnöske såldes på apotek fram till förra sekelskiftet. Även kläder som mössor och rockar har tillverkats av fnöske. Ismannen som levde för 5300 år sig hade med sig en läderpung med några flintredskap, fnöske och svavelkis, att användas till eldslagning ifall den medburna glöden slocknade.

Kulturrutan

Eld på gammalt vis

Ett av de allra äldsta sätten att få eld är att slå ihop två stenar så att gnistor skapas. Man kunde också få eld med kvarts och eldstål. Vid sidan av stenarna krävs också fnöske för att fånga upp gnistorna och en eldboll för att få till en eld.

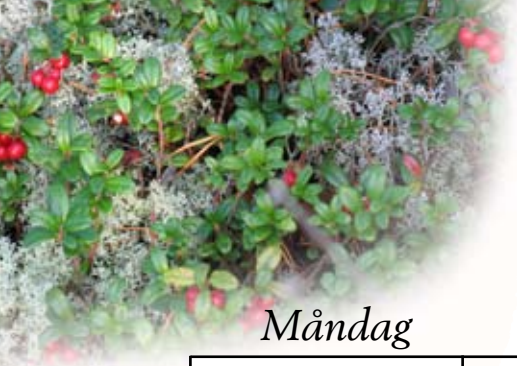
Det finns många olika slags fnöske, till exempel förkolnat tyg, murken ved och olika svamptickor preparerade med asklut. En eldboll görs av löst sammanfogat lättantändligt material, exempelvis torrt gräs, mossa, furuspån, enbast eller blånor (linfibrer). I bollen bäddar man in glöden och blåser på den för att få den att flamma upp.

Fnöske, flinta och eldstål.

Augusti 2008

	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag	Söndag
v. 31	28	29	30	31	Per 1	Karin, Kajsa 2	Tage 3
v. 32	Arne, Arnold 4	Ulrik, Alrik 5	Alfons, Inez 6	Dennis, Denise 7	Silvia, Sylvia 8	Roland 9	Lars 10
					Drottningens namnsdag 		
v. 33	Susanna 11	Klara 12	Kaj 13	Uno 14	Stella, Estelle 15	Brynolf 16	Verner, Valter 17
v. 34	Ellen, Lena 18	Magnus, Måns 19	Bernhard, Bernt 20	Jon, Jonna 21	Henrietta, Henrika 22	Signe, Signhild 23	Bartolomeus 24
				Surströmmingspremiär			
v. 35	Lovisa, Louise 25	Östen 26	Rolf, Raoul 27	Gurli, Leila 28	Hans, Hampus 29	Albert, Albertina 30	Arvid, Vidar 31

VINJETTBLD: LINGON

INFORMATION

Miljö och klimat

En dag med fokus på närmiljön och klimatförändringar
– för NO/biologilärare i hela grundskolan

Datum och orter

Kristianstad, 30 september
Göteborg, 2 oktober
Falun, 7 oktober
Luleå, 8 oktober

Ett samarbete mellan

Nationellt resurscentrum för
biologi och bioteknik
Myndigheten för skolutveckling
Regionala utvecklingscentra
Teknikens hus

Läs mer på www.bioresurs.uu.se